

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXIV. 1937.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPEK)

1937.

Italiaansche Nabootsingen
van
Provinciale en Stedelijke Nederlandsche Munten.¹⁾

I.

In het „*Corpus Nummorum Italicorum*”, het standaardwerk over de Italiaansche munten, hetwelk door Z. M. den Koning van Italië wordt bewerkt en waarvan reeds zestien deelen verschenen zijn, troffen mij de vele munten met Nederlandsche typen, door verschillende Italiaansche Vorsten, gedurende de 17e eeuw, geslagen.

Gedurende den gouden eeuw, toen onze voorvaderen met hun scheepvaart de geheele wereld bedienden, is het begrijpelijk, dat overal Nederlandsche munten bekend waren en om hun goed gehalte zeer in trek waren.

Dat zij speciaal in Italië veel voorkwamen, is geen wonder, daar ons land in voortdurende handelsbetrekkingen tot Genua, Venetië en andere Italiaansche steden stond.

Het zijn hoofdzakelijk de kleinere Italiaansche machthebbers, die onze munten nabootsten en daarbij het gehalte der stukken zoodanig verminderden, dat sommige onzer zilveren munten voor het grootste deel uit koper vervaardigd waren, slechts met een laagje zilver bedekt.

Het was dezen Heeren slechts om winstbejag te doen,

¹⁾ Wij stellen ons voor achter het tweede deel van dit artikel, dat in het volgende *Jaarboek* zal verschijnen, verschillende afbeeldingen op te nemen.

om de goedgebouwde gemeente deze stukken voor echte Nederlandsche munten in handen te spelen, want voor den handel op de Nederlandsche gewesten waren zij, behalve de gouden munten en met een enkele goede uitzondering van de zilveren stukken, te slecht en was op het in omloop brengen met kans op succes daarvan in ons vaderland weinig te verwachten.

Deze munten zullen wel in hoofdzaak aan de zeelieden en aan de Italianen zelf in handen gespeeld zijn.

Maar men kon zulks slechts met eenig succes doen met munttypen welke voldoende bekend waren en oogenschijnlijk niet veel van de echte stukken zich onderscheidde.

Voor de massa analphabeten in dien tijd hadden de omschriften geen groote beteekenis. Het *type* was datgene, dat tot hen sprak.

Eene uitzondering maakt wel de Leeuwendaalder met het jaartal 1576, door Genua geslagen en onder No. 22 beschreven, welk stuk waarschijnlijk, daar het van goed zilver en gehalte is, in competitie met den Nederlandschen handel uitgegeven werd. Deze nabootsingen geven ons tevens een goed beeld van de Nederlandsche munten, die in vreemde landen het meest gewild waren.

Dit zijn in goud: de dukaten en goudguldens; in zilver: de leeuwendaalders, de arendschellingen, de stukken van acht-en-twintig stuivers en de rijksdaalder met den halven man.

Van andere provinciale munten heb ik in de tot nu toe verschenen deelen van het *Corpus* geen nabootsingen aangetroffen. Dat men tegenwoordig slechts enkele exemplaren dezer stukken aantreft, vindt wellicht zijn oorzaak daarin, dat de meesten als valsche munten werden ingehouden en in de smeltkroes verdwenen.

Ik vond het voor de muntgeschiedenis van Nederland

van belang, deze nabootsingen in het *Jaarboek* te vereenigen en te publiceeren.

Het geeft onzen verzamelaars eveneens een goeden kijk op den belangrijken handel, die in de 17e eeuw tusschen Nederland en Italië bestond.

In het „*Corpus Nummorum Italicorum*”, 2e deel, Roma 1911, hetwelk de landstreek „Piemonte” behandelt, vond ik de volgende Nederlandsche typen beschreven, de volgorde is zooals in het *Corpus* aangegeven.

DFZANA

ANTON MARIA TIZZONE 1598—1641.

No. 1. Goudgulden, zonder jaar.

+ MONETA * NOVA * AVREA. Dubbele gekroonde adelaar.
Keerzijde: NON · EST · CONS · ADVERS · DNM. Gehelmd schild met leeuw naar links gekeerd.

Corpus II, p. 258, no. 11, pl. XXII. 25.

Nabootsing van den Frieschen Goudgulden. VERKADE, pl. 117. 2. De beide leeuwen in het Friesche wapen zijn in de Italiaansche nabootsing vervangen door één leeuw.

No. 2. Dukaat 1603.

DOM · ANT · MA · — TIT · COM · DECI : . Ridder met pijlbundel (drie pijlen) tusschen 16—03.

Keerzijde: MO · NOV · — AV · DO · AN — MAR · TIT — COM · DEC — PRO · IMP. In een versierd vierkant.

Corpus II, p. 258, no. 12, pl. XLVII. 7.

Nabootsing van de Nederlandsche Dukaten.

No. 3. Goudgulden, zonder jaar.

+ MONETA * NOVA * AVREA * . Dubbele gekroonde adelaar.
Keerzijde: SIT * NOMEN * DOMINI * BENED. Gehelmd schild met adelaar naar links gekeerd.

Corpus II, p. 268, no. 10, pl. XXIV. 19.

Nabootsing van den Deventer Goudgulden. VERKADE, pl. 147. 2, waar de arend in het schildje naar rechts ziet.

No. 4. Schelling (Fiorino), zonder jaar.

ANT · MAR · TIT · C — OM · DEC · VI · IMP · P. Gehelmd arend-schild.

Keerzijde: SVB · VMBRA · ALAR · TVAR · PROTEGOR. Dubbele gekroonde adelaar.

Corpus II, p. 269, no. 21, pl. XXV. 3.

Nabootsing van den Schelling van Nijmegen. VERKADE, pl. 207. 4.

No. 5. Schelling (Fiorino) zonder jaar.

· ANT · MAR — · TIT · BLA · — · COM · DE · — · VIC · IMP · P. Gevierendeeld gekroond schild.

Keerzijde: SVB · VMBRA · ALAR · TVAR · PROTEG. Dubbele adelaar met wereldbol met kruis, met 12 in het hart.

Nabootsing der Friesche Arendschellingen. VERKADE, pl. 128. 4 en pl. 129. 1, maar zonder de waardeaan-duiding 12.

Corpus II, p. 262, no. 48, pl. XXIV. 3.

No. 6. Schelling, variant.

ANT · MAR · — · TIT · BLA · — · COM · DE — · VIC · IMP · P.

Keerzijde: · SVB : VMBRA : ALAR : TVAR : PROTEG : en met 12 in het hart van den dubbelen adelaar.

Vergel. *Corpus II*, p. 262, no. 49, en in Kon. Penningkabinet²⁾.

No. 7. Schelling.

⊗ ANT — MAR · TIT · — BLA · CO — MDEC · VIC — IMP · P. Gevierendeeld gekroond schild.

²⁾ Het *Corpus* beschrijft onder No. 50 nog een kleine variant van deze munt.

Keerzijde: SVB · VMBRA · ALAR · TVAR · PROTEGOR. Dubbele gekroonde adelaar.

Nabootsing der Friesche Arendschellingen. VERKADE, pl. 128. 4 en 129. 1.

Corpus II, p. 263, no. 51, pl. XXIV. 11, en in Kon. Penningkabinet ³⁾).

No. 8. Delfino Tizzone 1583—1598.

Tallero zonder jaartal.

MAXIM · II · D · G · IMPE · ROMAN · SEMPER · — · AVG. Borstbeeld van Keizer MAXIMILIAAN naar rechts met strijdkolf en zwaard.

Keerzijde: NVM * ARG * IMP · FVND · A DELF * TICIO · COM · « · D. Gehelmd schild met den dubbelen adelaar.

Nabootsing van den Nijmeegschen Daalder. (Voorz.: de Voogt no. 42, Keerz.: de Voogt no. 48) en van Thalers van Berg en Dortmund.

Corpus II, p. 244, no. 2, pl. XLV. 18 en in Kon. Penningkabinet.

FRINCO

Anoniem 1581—1601.

No. 9. Leeuwendaalder zonder jaar.

MONO · ARG · IMP — · ORDIN · A · DD · F. Ridder met het schild der familie MAZZETTI te Frinco.

Keerzijde: CONFIDENS · DNO · NON · MOVETVR. Naar links klimmende leeuw.

Corpus II, p. 276, no. 2, pl. XLVII. 11.

Nabootsing der Friesche Leeuwendaalders. VERKADE, pl. 124. 1.

³⁾ Van deze Schellingen geeft het *Corpus* 7 verschillende kleinere varianten.

MASSERANO

FRANCESCO FILIBERTO FERRERO FIESCHI 1584—1629.

No. 10. Leeuwendaalder 1586.

☉ MO ☉ NO ☉ ARG — ORDIN ☉ M ☉ C. Ridder met het schild met den leeuw en het jaartal 15—86 onderaan.

Keerzijde: ☉_x CONFIDENS x DNO x NON x MOVETVR x .

Naar links klimmende leeuw.

Corpus II, p. 337, no. 17, pl. XXX. 17.

Nabootsing van den Hollandschen Leeuwendaalder. VERKADE, pl. 48. 3.

No. 11. Dukaat 1598.

FR · FI · FE · FL · PRI — N — C · MESSERA. De vorst naar rechts staand, tusschen 15—98.

Keerzijde: NON NOB — DOMINE — SED · NOM —₂ N · I · TVO — DA GLOR. In een versierd vierkant.

Corpus II, p. 338, pl. XXX. 20.

Nabootsing der Hollandsche Dukaten, maar de ridder hier zonder den pijlbundel.

No. 12. Arendschelling zonder jaar.

MONETA — ARGENT — PRI · PR — M · TE · M · C. Wapenschild op Bourgondisch Kruis.

Keerzijde: NON · NOBIS · DNE · SED · NOM · TVO · DA · GLO. Dubbele gekroonde adelaar, tusschen F—1.

Corpus II, p. 344/345, no. 62—69, pl. XXXII. 1.

Vershillende varianten.

Nabootsing van den Frieschen Arendschelling. VERKADE. pl. 129. 2. Hiervan kent het *Corpus* acht varianten.

No. 13. Arendschelling zonder jaar.

Variante met FRAN · FIL · FER · — FILI · — PRIN · M · — G · XII.

Keerzijde: EXPECTANS · EXPT · FID — SER · IN · RELIQ.
Dubbele gekroonde adelaar.

Corpus II, p. 345, no. 70.

No. 14. Variant met · MONETA · ARGENT · — PRINC · —
PRI · M · ET · M · op de voorzijde.

Corpus II, p. 345, no. 71.

No. 15. Variant met op de voorzijde EXEMPLVM — DEDI ·
VOB — IN · G · XII.

Corpus II, p. 345, no. 72, 73 en 74, pl. XXXII. 2.

No. 16. Variant met FRANC · — PRINCE · — PRIM — · M ·
MAR · C.

Keerzijde: AVSILIVM · MEVM · A · DNO. Op deze en op de
volgende heeft de Dubbele Adelaar den wereldbol in het
hart.

Corpus II, p. 346, no. 75.

De nummers 13—16 zijn alle nabootsing \bar{e} n van den
Frieschen Arendschelling No. 12.

No. 17. Arendschelling zonder jaar.

MONETA ARGENT · — FRAN · — PR · M · ET · C · :

Keerzijde: PRAESIDIO + SECVRA + TVO. Dubbele adelaar,
in het hart 12.

Corpus II, p. 346, no. 77, pl. XXXII. 3, en variant,
p. 346, no. 78, met 12 achter TVO.

Deze Arendschellingen vertoonen meer overeenkomst
met die van Kampen. VERKADE, pl. 165. 2.

ROVEGNO

GIOVANNI ANDREA III DORIA 1654—1700?

No. 18. Leeuwendaalder 1669.

IO · AND · PRI · — AVRIA · LANDI. Ridder met Leeuwenschild.

Keerzijde: CONFIDENS · DNO NON MOVETVR 1669. Naar links klimmende leeuw, daarboven, in het omschrift, een kleine adelaar.

Corpus II, p. 389, no. 1, pl. XLV. 20.

Nabootsing van den Frieschen Leeuwendaalder. VERKADE, pl. 124. 4.

TASSAROLO

AGOSTINO SPINOLA 1604—1616?

No. 19. Dukaat 1611. Nabootsing der Nederlandsche Dukaten.

MO · NO · AV — ORDINI — AVG · SPI — COM · PAL · — PRO · IMP
in een versierd vierkant.

Keerzijde: CONCORDIA · PAR : RES · CRESCV. Ridder naar rechts met bundel van vier pijlen, tusschen 16 — 11.

Corpus II, p. 398, no. 23, pl. XLVIII. 4.

No. 20. Dukaat van hetzelfde type 1612.

Corpus II, p. 398, no. 24 en 25, 2 varianten.

Deze Dukaten zijn nabootsingen van den Nederlandschen Dukaat.

FILIPPO SPINOLA 1616—1688 *).

*) Van dezen vorst bezit het Koninklijk Penningkabinet een Dukaat, waarop hij leunende op zijn zwaard is afgebeeld en welke op de keerzijde het Nederlandsche type vertoont; opschrift in een versierd vierkant. In het *Corpus* II op p. 410, no. 51, pl. XXXIX. 11 beschreven en afgebeeld.

Er bestaan van dezen Dukaat vier kleinere varianten.

Daar deze munt een Italiaansch-Nederlandsch type vertoont, vermeld ik dit stuk slechts in het kort zonder er eene verdere beschrijving van te geven.

No. 21. Leeuwendaalder zonder jaartal.

MON · DA · SOL · 96 — COM · PALAT. Ridder met leeuwenschild.

Keerzijde: ☉ ☉ CONFIRMATI · IN · DOM · NON · PERIB · IN
☉ ETER · ☉. Klimmende leeuw naar links.

Corpus II, p. 410, no. 56, pl. XXXIX. 13.

Nabootsing van den Hollandschen Leeuwendaalder.
VERKADE, pl. 48. 3.

Vervolgens beschrijft het *Corpus Nummorum Italicorum*, Volume III, Roma 1912, hetwelk de landstreek Liguria-Isola di Corsica behandelt, de volgende stukken:

(GENOVA) GENUA

No. 22. Leeuwendaalder 1576.

× MO × NO × ARG × — × ORDIN × IAN. Ridder met leeuwenschild en jaartal 15—76.

Keerzijde: (klein kasteeltje) × CONFIDENS × DNO × NON
× MOVETVR ×. Klimmende leeuw naar links.

Corpus III, p. 278, no. 9, pl. XI. 9.

Type van den Hollandschen Leeuwendaalder. VERKADE, pl. 48. 2.

MONACO

ONORATO II GRIMALDI 1604—1662.

No. 23. Achtentwintig zonder jaar.

HONORA : II · D : G : — PRI : MONOECI. Gevierendeeld schild met kroon, onder de kroon: DEO · IVVA en in de afsnede 28.

Keerzijde: IN · SENECTV — TE · VIRESCIT. Gekroonde adelaar met 28 in het hart.

Corpus III, p. 539, no. 135, pl. XXII. 9.

Als voorbeeld hebben vermoedelijk gediend de Deventer Achtentwintig Stuiverstukken. VERKADE, pl. 153. 1 en 4.

LUDOVICO I GRIMALDI 1662—1701.

No. 24. Leeuwendaalder 1668.

· PLACET · ET · POL — LERE · VIDETUR. Ridder met leeuwenschild; de leeuw houdt een klein schildje, met wapen der familie GRIMALDI.

Keerzijde: · IPSOQUE · FIT ☉ UTILIS · VSV ☉ 1668.

Klimmende leeuw naar links met het wapenschild der familie GRIMALDI.

Corpus III, p. 544, no. 36, pl. XXIII. 6.

Nabootsing der Leeuwendaalders van Holland. VERKADE, pl. 49. 1.

In het *Corpus Nummorum Italicorum*, Volume IV, Roma 1913, Lombardia (Zecche Minori), komen de volgende munten voor:

BOZZOLO

SCIPIONE GONZAGA, vorst van Bozzolo, 1613—1636.

No. 25. Arendschelling zonder jaar.

☉ SCIP · G · S · R · I · ET · BOZ · PRIN · II · MAR · HOST · COM · POMP. Wapenschild.

Keerzijde: · S · MAR · RIPAR · INS · ET · COMESS · D. Dubbele gekroonde adelaar.

Corpus IV, p. 57, no. 49, pl. V. 7. (Zeer slecht zilver)

Nabootsing van den Frieschen Arendschelling. VERKADE, pl. 128. 5.

Dezelfde, als vorst van Bozzolo en hertog van Sabbioneta 1636—1670.

No. 26. Leeuwendaalder 1638.

MO · NO · DA · BOLOGN — INI · QVARANTA : . Ridder met Leeuwenschild.

Keerzijde: ∴ FORTISSIMA · MVNDI · MVNERA · 1638. Naar links klimmende leeuw.

Corpus IV, p. 61, no. 81, pl. V. 14.

Nabootsing van den Hollandschen Leeuwendaalder. VERKADE, pl. 49. 1.

No. 27. Dukaat 1667.

SCIP · D · G · DVX · S - A - BL · BOZ · PRIN. Ridder met pijlbundel van vijf pijlen.

Keerzijde: MON * - NOV * - AVR · L - XVII - X. In een versierd vierkant.

Corpus IV, p. 65, no. 105.

No. 28. Dukaat 1667.

Voorzijde: Als de voorgaande.

Keerzijde: MONE D · - · NOVA · - AVR L · - · XVII · X. In een versierd vierkant.

Corpus IV, p. 65, no. 106, pl. VI. 7.

De nummers 27 en 28 zijn nabootsingen van Nederlandsche Dukaten.

No. 29. Leeuwendaalder 1659.

SCIP · G · DVX · SAB · S · R · - · I · BOZ · PRI · D · LIR · 3. Ridder met leeuwenschild.

Keerzijde: VICIT · LEO · DE TRIBV · IVDA · 16 - 59. Naar links klimmende leeuw.

Corpus IV, p. 63, no. 94, pl. VI. 3.

Nabootsing der Hollandsche Leeuwendaalders. VERKADE, pl. 49. 1.

No. 30. Rijksdaalder met den halven man zonder jaar.

SCIP · D · G · DVX · SABL · S · R · I · ET · BOZ · PRI · ET · C · DA · LIR · 5. Borstbeeld ten halve lijve naar rechts met zwaard en schild.

Keerzijde: NOSTRA · ET · ANTIQVA · INSIGNIA. Gekroond schild met leeuw met zwaard, maar zonder pijlbundel.

Corpus IV, p. 65, no. 110, pl. VI. 9. *Koperen proef*.

Nabootsing van den Hollandschen Rijksdaalder met den halven man. Vergelijk VERKADE, pl. 46. 4, maar van zeer sierlijken stempel.

CASTIGLIONE DELLE STIVIERE

FRANCESCO GONZAGE 1593—1616.

No. 31. Arendschelling 1617.

MONETA — NOVA · MARC · CHA · ST · 1617. Gevierendeeld schild.

Keerzijde: INITIVM SAPIENTIE · TIMOR · DOMINE. Gekroonde dubbele adelaar.

Corpus IV, p. 136, no. 7, pl. X. 8.

Nabootsing van den Arendschelling van Kampen. VERKADE, pl. 165, no. 2, 3 en 4.

No. 32. Arendschelling zonder jaar.

MONETA — NOVA — ARGENT — EACHA. Gevierendeeld schild.

Keerzijde: SIT · NOMEN · DOMINE · BENEDICTVM. Gekroonde dubbele adelaar.

Corpus IV, p. 136, no. 8, pl. X. 9.

Nabootsingen van de Arendschellingen van Zwolle. VERKADE, pl. 176.3 en 4.

FERDINAND I, vorst van Castiglione, 1616—1678.

Van dezen vorst is nog geen munt van het Hollandsche type voorgekomen. Er bestaat echter een stempel van de voorzijde van een Leeuwendaalder: Ridder met leeuwenschild, zoodat het niet onmogelijk is, dat deze Leeuwendaalder nog eens gevonden wordt.

De beschrijving er van laten we volgen.

No. 33. FERD · D · G · S · R · I · PR · — CA · PRI · MAR ·
ME · * ·

Corpus IV, p. 147, no. 8, pl. XI. 15.

Van dezen vorst bestaan ook Dukaten, maar daar de ridder of vorst hier niet den pijlbundel draagt, doch een zwaard of wapenschildje, heb ik deze niet opgenomen.

M. SCHULMAN.

Wordt vervolgd.
